

FINANSE OSOBISTE

Autorzy broszury:

dr hab. Katarzyna Kuziak, prof. UEW
dr hab. Radosław Pietrzyk, prof. UEW
dr Agnieszka Wojtasiak-Terech

Korekta merytoryczna:

prof. dr hab. Krzysztof Jajuga

Korekta językowa:

Ewa Madej
Alina Bączar

Skład i opracowanie graficzne:

Softgraf

Copyright:

Dofinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Niniejsza broszura ma charakter jedynie edukacyjny i nie stanowi porady prawnej bądź finansowej ani oferty kupna lub sprzedaży instrumentów finansowych albo usług inwestycyjnych. Podstawowym źródłem informacji o instrumentach są warunki obrotu dostępne na stronie www.gpw.pl

Fundacja nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody powstałe w wyniku wykorzystania informacji zawartych w niniejszej broszurze.

Każdy z nas chce cieszyć się dobrym zdrowiem fizycznym i psychicznym. W przedstawianym tekście piszemy o innym rodzaju zdrowia, które można określić terminem „zdrowie finansowe”. Prawie każdy człowiek chce mieć środki finansowe pozwalające na w miarę dostatnie życie i chce uniknąć kłopotów finansowych. Jest co najmniej kilka sposobów, aby zapewnić sobie „dobre zdrowie finansowe”. Doświadczenie wielu lat pokazuje, że prawdziwa jest zasada: „im lepiej będziemy wyedukowani w zakresie finansów osobistych, tym będziemy zdrowsi finansowo”.

Przedstawiony poniżej tekst zawiera podstawową wiedzę w zakresie finansów osobistych. Po pierwsze jest to materiał, który jest uzupełnieniem lekcji prowadzonych w ramach programu „Finanse osobiste” realizowanego w ramach „Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO,, jednak może być wykorzystany jako uzupełnienie wielu innych kursów i lekcji w zakresie finansów osobistych prowadzonych przez liczne organizacje w naszym kraju. Po drugie, materiał ten ma uniwersalny charakter i może być wykorzystany przez osoby indywidualne i gospodarstwa domowe do samodzielnej edukacji w zakresie finansów osobistych. Dotyczy to wszystkich osób, niezależnie od wieku i poziomu wykształcenia.

Poniższy tekst rozważa finanse osobiste (czy też finanse gospodarstwa domowego) w sposób całościowy, a nie tylko przez wrywkowy fragment tych finansów (np. kredyty). Pamiętajmy o tym, że „zdrowie finansowe” zależy od wszystkich podstawowych elementów finansów osobistych. W tym materiale jest sześć takich podstawowych elementów, składających się na całościowe planowanie finansowe. Są to:

- narzędzia planowania finansowego – budżet i bilans,
- proste obliczenia pomocne w analizie finansów osobistych, zależne od stopy procentowej,

- inwestycje finansowe,
- kredyty i pożyczki,
- zabezpieczanie się przed ryzykiem, w tym ubezpieczenia,
- planowanie emerytury.

Bardzo ważny czynnik, który trzeba brać pod uwagę w planowaniu i zarządzaniu finansami osobistymi, to ryzyko. Z pewnością osoby posiadające większą wiedzę finansową potrafią lepiej oceniać ryzyko. Czasem kilka godzin edukacji finansowej pozwoli na uniknięcie nawet wielu tysięcy złotych straty.

Jest dużo przykładów nierozważnych decyzji, które spowodowały straty gospodarstw domowych, jak choćby:

- zaciąganie kredytów w obcej walucie,
- zaciąganie kredytów o zmiennym oprocentowaniu,
- inwestowanie w tzw. kryptoaktywa,
- inwestowanie w niektóre instrumenty finansowe, oferowane przez zakłady ubezpieczeń,
- zaciąganie pożyczek oferowanych przez nieregulowane instytucje.

Spośród wielu zasad przydatnych w zarządzaniu finansami osobistymi, trzy są szczególnie ważne:

- kierujmy się rozumem, a nie emocjami,
- oceniamy ryzyko naszych decyzji finansowych,
- nie ufajmy różnym z pozoru atrakcyjnym ofertom finansowym, pojawiającym się w Internecie i w pewnej części mediów społecznościowych, niestety „głupota rozprzestrzenia się szybko w sieci”.

Byłoby wspaniale, gdyby wiedza zawarta w tym tekście przyczyniła się do rozważnych decyzji i dobrego „zdrowia finansowego”.

prof. dr hab. Krzysztof Jajuga

Ogólne uwagi o planowaniu finansowym

CZYM JEST PLANOWANIE FINANSOWE?

Planowanie finansowe jest procesem planowania dochodów, wydatków, inwestycji i finansowania. Dotyczy całego gospodarstwa domowego lub poszczególnych jego członków. Jest procesem ciągłym i długoterminowym.

Planowanie finansowe możemy traktować jako narzędzie:

- realizacji celów finansowych (życiowych),
- optymalizacji oraz dopasowania struktury przepływów pieniężnych,
- pozwalające na efektywne wykorzystanie zgromadzonych środków pieniężnych.

JAKIE SĄ NAJWAŻNIEJSZE OBSZARY PLANOWANIA FINANSOWEGO?

Do najważniejszych obszarów planowania finansowego możemy zaliczyć:

- tworzenie budżetu (budżetowanie),
- zarządzanie płynnością finansową¹,
- zarządzanie ryzykiem,
- finansowanie (pozyskiwanie źródeł finansowania),
- inwestowanie,
- zabezpieczenie posiadanego majątku (kapitału).

CZY PLANOWAĆ WŁASNE FINANSE POWINIŚMY SAMODZIELNIE, CZY MOŻEMY SIĘ ZWRÓCIĆ O POMOC DO SPECJALISTY?

Każdy z nas może samodzielnie planować własne finanse. Warto jednak sobie odświeżyć garść informacji dotyczących m. in.:

- podstawowej wiedzy ekonomicznej,
- znajomości prostych narzędzi matematycznych, w szczególności z obszaru matematyki finansowej oraz umiejętności stosowania narzędzi obliczeniowych,
- wiedzy finansowej, w tym m.in. wiedzy z zakresu bankowości, ubezpieczeń, rynków finansowych i podatków oraz umiejętności analizy usług i produktów finansowych,
- podstawowej wiedzy prawnej,
- podstawowych zagadnień psychologicznych,
- umiejętności przewidywania konsekwencji podejmowanych decyzji,
- umiejętności adaptacji do zmieniających się warunków otoczenia.

Oczywiście w przypadku, gdy nie jesteśmy w stanie zrobić tego samodzielnie możemy zwrócić się do specjalisty – doradcy. Będzie wiązało się to jednak z dodatkowymi kosztami.

¹ Płynność finansowa – stan, gdy gospodarstwo domowe może pokrywać swoje zobowiązania oraz posiada środki finansowe na zakup koniecznych dóbr i usług w czasie, kiedy ich potrzebuje.

JAKIE SĄ NAJWAŻNIEJSZE ETAPY PLANOWANIA FINANSOWEGO?

Planowanie finansowe jest usystematyzowanym procesem składającym się z następujących elementów:

- ocena sytuacji finansowej gospodarstwa domowego,
- określenie potrzeb oraz celów finansowych,
- budowa planu finansowego,
- wdrożenie planu finansowego,
- ocena realizacji planu oraz rewizja planu.

JAKIE POTRZEBY ORAZ JAKIE CELE FINANSOWE POWINIŚMY ZDEFINIOWAĆ W PLANIE?

W ramach planu finansowego powinniśmy określić wszystkie potrzeby, które mają charakter finansowy (bezpośrednio i pośrednio), czyli również takie, których realizacja lub brak może pociągać za sobą skutki finansowe dla gospodarstwa domowego. Powinny być to zatem wszystkie potrzeby z zakresu:

- przychodów i wydatków gospodarstwa domowego,
- bezpieczeństwa i płynności finansowej,
- ochrony majątku,
- ochrony życia i zdrowia.

Najważniejsze z punktu widzenia planu jest określenie celów finansowych, a więc celów, które mają określony wymiar finansowy oraz wskazany czas realizacji i które mają być osiągnięte w całym cyklu życia gospodarstwa domowego. Do najważniejszych celów finansowych gospodarstw domowych możemy zaliczyć:

- mieszkanie/dom – zapewnienie miejsca zamieszkania;
- dzieci – zapewnienie środków, w szczególności na:
 - utrzymanie i wychowanie dzieci,
 - edukację wyższą,
 - tzw. posag – pieniądze na zapewnienie startu życiowego;
- emerytura – zapewnienie środków finansowych na życie w okresie emerytalnym.

Możemy zdefiniować sobie również inne cele związane na przykład z realizacją potrzeb wyższych.

JAKIE SĄ NAJWAŻNIEJSZE NARZĘDZIA PLANOWANIA FINANSOWEGO?

Do najważniejszych narzędzi planowania finansowego możemy zaliczyć budżet i bilans. **Bilans** jest zestawieniem posiadanego przez gospodarstwo domowe majątku (aktywa) i źródeł ich finansowania (zobowiązania). Różnica między zgromadzonym majątkiem (aktywami) a zobowiązaniami stanowi tzw. **bogactwo netto** gospodarstwa domowego. W ramach bilansu wyróżnić powinniśmy **aktywa bieżące**

(płynne), a więc gotówkę, środki na rachunkach bankowych lub lokatach krótkoterminowych; **aktywa trwałe**, a więc m.in. nieruchomości, samochody, meble itp. oraz **aktywa inwestycyjne**, a więc m.in. akcje, obligacje, środki w funduszach inwestycyjnych, czy też nieruchomości zakupione na wynajem. Zobowiązania powinniśmy podzielić na krótkoterminowe (do jednego roku) oraz długoterminowe, np. kredyty mieszkaniowe i samochodowe.

Budżet z kolei stanowi szczegółowe zestawienie przychodów i wydatków gospodarstwa domowego w okresie najbliższych 12 miesięcy. Planowanie finansowe jest długoterminowe (do końca naszego życia), a więc budżet (mniej szczegółowo) powinien być planowany na kolejne lata w horyzoncie długoterminowym.

Aby skonstruować budżet zrób **zestawienie swoich przychodów**, do których możemy zaliczyć m.in.:

- pensje,
- emerytury i renty,
- przychody z własnej działalności gospodarczej,
- przychody z prowadzenia gospodarstwa rolnego,
- zasiłki,
- przychody z tytułu programów socjalnych (np. 500+),
- stypendia,
- przychody z kapitału (np. dywidendy, odsetki z lokat, wpływy z wynajmu nieruchomości)

Drugim krokiem jest sporządzenie **zestawienia wydatków** całego gospodarstwa domowego. Kategorie możesz określić sam, ale przykładowo można podzielić je na:

- żywność,
- opłaty czynszowe i media (np. prąd, woda, gaz, telefon, Internet),
- kosmetyki i chemia gospodarcza,
- opieka zdrowotna i leki,
- transport (np.. bilety i utrzymanie samochodu),
- ubezpieczenia,
- spłaty pożyczek i kredytów,
- rozrywka i kultura,
- hobby.

Sporządzenie zestawienia wydatków pozwoli Ci również na zidentyfikowanie tych wydatków, które nie do końca są konieczne lub nawet zbędne. Świadomość, ile wydajemy w ciągu roku na niektóre rzeczy może skłonić nas do oszczędności.

W budżecie gospodarstwa domowego powinniśmy również pamiętać o nadwyżkach finansowych, a więc **środkach finansowych**, które pozostają po odjęciu wydatków od przychodów. Możemy je przeznaczyć na różne rodzaje inwestycji, w tym lokaty (depozyty), fundusze inwestycyjne, bezpośrednie inwestycje na giełdzie lub dedykowane programy emerytalne. Warto zwrócić uwagę, że środki te pozostają w bilansie gospodarstwa domowego i budują nasze bogactwo.

JAK ZABEZPIECZYĆ SIĘ PRZED NIEDOBOREM ŚRODKÓW FINANSOWYCH W PLANIE FINANSOWYM?

Długoterminowo takim zabezpieczeniem jest zasada realizacji wydatków na poziomie niższym niż dochody gospodarstwa domowego. Dodatkowo powinniśmy się również zabezpieczyć przed wystąpieniem podstawowych rodzajów ryzyka związanego z utratą zdrowia i życia, utratą części majątku, czy też odpowiedzialnością cywilną.

W krótkim terminie mówimy tu o utrzymaniu płynności finansowej, a więc dopasowaniu wpływów i wydatków w czasie. W tym celu należy ulokować część środków finansowych w aktywa płynne, czyli takie, które można w krótkim terminie bez utraty ich wartości zamienić na gotówkę. Powinniśmy stworzyć tzw. poduszkę finansową (**fundusz rezerwowy**), a więc zgromadzić środki w aktywach płynnych, pozwalające na pokrywanie nieprzewidzianych wydatków, jak również na utrzymanie płynności w razie czasowej utraty części dochodów. Fundusz taki powinien stanowić wartość ok. 6-9 miesięcznych wpływów (lub średnich wydatków) gospodarstwa domowego.

JAK MOŻNA OPTYMALIZOWAĆ PLAN FINANSOWY?

W celu zoptymalizowania planu finansowego musimy zwrócić uwagę na kształtowanie się struktury czasowej przepływów pieniężnych i musimy dopasować wydatki do przewidywanych wpływów. Musimy również wprowadzać na bieżąco modyfikacje do planu (nie rzadziej jednak niż raz na rok), takie jak:

- zmiany struktury wydatków,
- wprowadzanie rozwiązań zwiększających wpływy do gospodarstwa domowego,
- przesunięcie terminów realizacji celów finansowych,
- zmiany wysokości celów finansowych,
- rezygnacje z realizacji celów finansowych lub dodawanie nowych celów.

Podstawy rachunków związanych z pieniędzmi

CZY MUSZĘ WSZYSTKO SAM OBLICZYĆ?

Rachunki związane z pieniędzmi wynikają ze zmiennej wartości pieniądza w czasie. Pieniądz ma zmienną wartość w czasie, ponieważ można pieniądze zainwestować, występuje ryzyko (nieotrzymania kwoty na koniec okresu, utraty części lub nawet całości zainwestowanej kwoty), jest inflacja, ludzie preferują bieżącą konsumpcję nad odkładaniem jej w czasie. Nie musisz jednak wszystkich obliczeń wykonywać samodzielnie. Jeśli bierzesz np. kredyt, bank wykona obliczenia planu spłaty tego kredytu, jeśli lokujesz środki na określony czas, poda Ci kwotę, którą otrzymasz. Ty jednak musisz mieć świadomość, że powinieneś plan spłaty kredytu przeanalizować, ocenić co to oznacza dla Ciebie. Zatem, pewna wiedza związana z liczbami jest Ci potrzebna.

CO TO JEST STOPA PROCENTOWA?

Stopa procentowa to cena, którą płacisz za pożyczanie pieniędzy (inaczej cena pieniądza). Tak jak bluzka w sklepie ma swoją cenę, również pieniądz ją ma. Jest to cena, której oczekuje pożyczający środki pieniężne (bank), za to, że z nich nie korzysta przez określony czas. Z kolei Ty, korzystając z pożyczonych pieniędzy musisz za to zapłacić. Jej wysokość przekłada się na to, ile będzie kosztować pożyczanie środków pieniężnych od banku. Ponadto, stopa procentowa określa, ile bank zapłaci za to, że Ty ulokujesz w nim swoje środki. Stopa procentowa, po której pożyczysz środki w banku jest wyższa, niż stopa, po której możesz je zdeponować w banku.

Podstawowe stopy procentowe ustala Rada Polityki Pieniężnej Narodowego Banku Polskiego. Ich poziom wpływa na wysokość oprocentowania transakcji realizowanych na rynku depozytowo-kredytowym, pieniężnym (na oprocentowanie transakcji banków komercyjnych z osobami fizycznymi oraz z przedsiębiorstwami). Ich wzrost powoduje wzrost wszystkich pozostałych stóp procentowych, które dotyczą transakcji finansowych w gospodarce. Ich spadek powoduje ożywienie gospodarki.

CO TO JEST INFLACJA I SIŁA NABYWCZA PIENIĄDZA?

Istnienie inflacji zmniejsza wartość pieniądza. Jeśli poziom cen tych samych dóbr rośnie (rośnie inflacja), wartość pieniądza maleje (**realna stopa** maleje). Pomniejszenie nominalnej stopy procentowej o inflację wskazuje na tzw. realną stopę procentową. Jest to rzeczywisty zysk z inwestycji lub koszt kredytu. Wylicza się ją w przybliżeniu, odejmując od nominalnej stopy procentowej stopę inflacji. W ten sposób otrzymujesz informację o rzeczywistej sile nabywczej środków pieniężnych. Na przykład za chleb 1000 g w lipcu 2020 roku płaciłeś 4,04 zł. Czyli mając 404 zł mogłeś kupić 100 bochenków. Po upływie 2 lat chleb kosztuje 6,31 zł, czyli mając 404 zł, kupisz 64 bochenki takiego samego chleba (zostanie Ci 16 groszy). Siła nabywcza pieniądza spadła – możesz kupić mniej bochenków takiego samego chleba za tę samą kwotę, co oznacza wzrost inflacji. Możesz wykonać następujące obliczenia – w tym okresie (tj. 2 lat) średnia roczna stopa inflacji wyniosła około 25% (tj. $4,04 \times (1,25)^2 = 6,31$). Bazując na tych informacjach mamy:

po pierwszym roku cena chleba wyniesie $4,04 \times 1,25 = 5,05$ zł, po drugim roku wzrośnie do $5,05 \times 1,25 = 6,31$ zł (inaczej można zapisać $4,04 \times (1,25)^2$). Te obliczenia mają na celu jedynie ilustrację uśrednionej zmiany ceny z roku na rok, ponieważ bazują jedynie na dwóch cenach, w rzeczywistości zmiany te mogą być inne. Natomiast **nominalna stopa procentowa** to taka, według której spłacasz kredyt lub zarabiasz na lokacie. Ten rodzaj stopy wskazuje, jakich kosztów bądź zysków możesz się spodziewać.

CO TO SĄ ODSETKI I JAK JE OBLICZYĆ?

Nie tylko wysokość stopy procentowej, ale również wysokość odsetek, które zapłacisz (kredyt) lub otrzymasz (depozyt) jest ważna. Żeby obliczyć wysokość odsetek potrzebna jest znajomość:

- stopy procentowej,
- kwoty, od której naliczane są odsetki,
- okresu za jaki należy je naliczyć oraz
- sposobu przyrostu odsetek, tj. rodzaju kapitalizacji.

Kapitalizacja to proces przyrostu kapitału od wartości początkowej, dopisywania odsetek do kapitału początkowego. Istotne są dwa rodzaje kapitalizacji:

1. prosta – odsetki naliczane są w każdym okresie odsetkowym od wartości zainwestowanej, powiększają stan konta, ale nie podlegają oprocentowaniu w kolejnych okresach (ich wysokość jest taka sama),
2. złożona – pierwsze odsetki naliczane są od wartości zainwestowanej, kolejne od wartości zainwestowanej i odsetek, (zatem odsetki zwiększają się w kolejnych okresach).

Zarówno odsetki od kredytu, jak i depozytu mogą być **stałe i zmienne**. Wynikają one ze stałej stopy procentowej (nie zmienia się w czasie trwania lokaty/kredytu) lub zmiennej (może się zmienić w czasie trwania lokaty/kredytu np. zgodnie z zasadą stopa = stopa odniesienia + marża). Stopą odniesienia może być stopa rynkowa. Decyzja o tym czy kredyt/depozyt powinien mieć stałe czy zmienne oprocentowanie jest bardzo ważna. Dokonując wyboru powinieneś przeanalizować plan spłaty kredytu/wysokość depozytu na koniec okresu oszczędzania w różnych wariantach stopy procentowej, a następnie ocenić która sytuacja na rynku jest najbardziej prawdopodobna i co to oznacza dla Ciebie.

Deponujesz na lokacie 1000 zł na 3 lata. Bank oferuje 3% z kapitalizacją prostą. Jaką kwotę zgromadzisz na lokacie po trzech latach (na koniec trzeciego roku)? Ponieważ bank nalicza odsetki proste, tj. cały czas od wartości początkowej, tj. 1000 zł, oznacza to, iż na koniec każdego roku przez 3 lata dopisze $1000 \times 0,03 = 30$ zł. Na koniec okresu zgromadzisz $1000 + 30 + 30 + 30 = 1090$ zł. A jaki kapitał zgromadzisz, jeśli odsetki będą kapitalizowane (będzie obowiązywać kapitalizacja złożona roczna)? W przypadku kapitalizacji złożonej odsetki w kolejnym okresie są obliczane od wartości końcowej w poprzednim okresie, tj.

- na koniec pierwszego roku jest: $1000 + 1000 \times 0,03 = 1000 + 30 = 1030$,
- zatem na koniec drugiego roku jest: $1030 + 1030 \times 0,03 = 1030 + 30,90 = 1060,90$,
- a na koniec trzeciego roku: $1060,90 + 1060,90 \times 0,03 = 1060,90 + 31,83 = 1092,73$.

▶ A JAK OBLICZYĆ ODSETKI OD KREDYTU?

W wyborze oferty kredytowej, porównując kredyt spłacany równymi i malejącymi ratami, posilkujemy się sumą odsetek płaconych za cały okres kredytowania. Jak ją obliczyć? Dla kredytu spłacanym równymi ratami (dla kredytu 2500, spłacanego 10-miesięcznymi ratami w wysokości 258,38 każda, oprocentowanego 0,006 miesięcznie) wynosi ona: wartość kredytu – rata \times liczb rat, np. $2500 - 258,38 \times 10 = 83,10$ zł. Dla tego kredytu spłacanego malejącymi ratami suma odsetek wynosi 82,50 zł.

▶ CO TO JEST RRSO?

Rzeczywista roczna stopa oprocentowania, czyli RRSO to jest całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym (Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, Dz. U. 2011 Nr 126 poz. 715). Uwzględnia oprocentowanie, prowizję i inne opłaty (np. dodatkowe ubezpieczenie) i pomaga w podejmowaniu decyzji o zaciągnięciu kredytu, porównaniu ofert kredytowych. Jeśli kredyt nie ma dodatkowych kosztów, tj. prowizji, opłat, RRSO jest równe oprocentowaniu nominalnemu, jeśli są RRSO jest wyższe. RRSO (tj. stopa) jest obliczana z następującej formuły:

$$\text{kwota kredytu} = \frac{\text{rata}_1}{(1+\text{stopa})^1} + \dots + \frac{\text{rata}_n}{(1+\text{stopa})^n}$$

Na przykład interesuje nas RRSO następującego kredytu. Kredyt w wysokości 600 zł udzielony został na 24 dni. Koszt kredytu w wysokości 10 zł stanowi prowizja dla pożyczkodawcy. Kredyt będzie spłacony jedną ratą kredytu, po upływie 24 dni od dnia jego uruchomienia. Rok ma 365 dni. Zatem podstawiając do tej formuły otrzymamy 28,58% w skali roku. W przypadku krótkich terminów spłaty RRSO jest wysokie, gdyby ten sam kredyt spłacić po roku (po 365 dniach), RRSO wyniosłoby 1,6%.

Podobnie w przypadku kredytów spłacanych ratalnie. Jeśli rozważamy kredyt gotówkowy w wysokości 10 000 zł, który jest spłacany ratalnie równymi miesięcznymi ratami przez dwa lata, oprocentowanie stałe 11,99%, prowizja 8%, RRSO wyniesie 21,79%. Z kolei w przypadku kredytu gotówkowego w wysokości 100 000 zł, spłacanego równymi miesięcznymi ratami przez 10 lat, oprocentowanie stałe 11,99%, prowizja 8%, RRSO wyniesie 14,86%. W przypadku kredytu hipotecznego z oprocentowaniem 8,95% (bez prowizji i innych kosztów, spłacanego miesięcznymi równymi ratami przez 10 lat), RRSO wyniesie 9,82%. RRSO zależy od wysokości oprocentowania, prowizji, kosztów oraz okresu spłaty kredytu.

▶ CO JESZCZE MOGĘ OBLICZYĆ?

Może Cię interesować taki przypadek: zamierzasz oszczędzać na emeryturę przez 30 lat i odkładać na początku każdego miesiąca 200 zł. Przyjmujesz, że stopa procentowa wyniesie 3%, a kapitalizacja

będzie złożona miesięczna. Ile wyniesie Twój kapitał po 30 latach? Po wykorzystaniu kalkulatora na [www](https://www.msn.com/pl-pl/finanse/tools/zmienna-wartosc-pieniadza-w-czasie) (np. <https://www.msn.com/pl-pl/finanse/tools/zmienna-wartosc-pieniadza-w-czasie>, <https://www.bankier.pl/narzedzia/zysk-z-lokaty>) lub formuły:

$$\text{wartość przyszła} = 200 \times 1,0025 \frac{(1 + 0,0025)^{360} - 1}{0,0025} = 116\,839$$

Twój kapitał wyniesie
116 839 zł

Kolejnym może być: jaki kapitał musisz zgromadzić, jeśli chciałbyś móc wypłacać 4000 zł przez 25 lat z początkiem każdego miesiąca? Stopa procentowa 3%, kapitalizacja miesięczna.

$$\text{wartość obecna} = \frac{4000}{(1 + 0,0025)^1} + \frac{4000}{(1 + 0,0025)^2} + \dots + \frac{4000}{(1 + 0,0025)^{300}}$$

Musisz zgromadzić
845 614,58 zł

A JAK OBLICZYĆ ODSETKI OD KREDYTU?

1. Lokowanie pieniędzy, zaciąganie kredytów wymagają rachunków by porównać oferty, rozważyć propozycję, ale nie wszystkie musisz wykonać samodzielnie,
2. Możesz znaleźć kalkulatory na stronach internetowych, które będą pomocne w bardziej skomplikowanych rachunkach, możesz poprosić bank o odpowiednie obliczenia (np. plan spłaty kredytu).
3. Rachunki pomogą Ci w uświadomieniu jakie są zalety i wady rozważanych ofert kredytowych czy depozytowych.

Instrumenty finansowe i podstawowe zasady inwestowania

DLACZEGO POWINIENEM INWESTOWAĆ PIENIĄDZE, A NIE TYLKO OSZCZĘDZAĆ?

Część zarobionych pieniędzy przeznaczasz na dobra codziennego użytku, wyjazdy na wakacje, kursy podwyższające Twoje kwalifikacje, czy też aktywności pozwalające na realizację pasji. Wiesz już, że zawsze powinieneś pamiętać o „poduszce bezpieczeństwa”, która przez pewien czas pozwoli Ci na pokrywanie kosztów życia np. w sytuacji utraty źródeł dochodu. Budowa finansowej „poduszki bezpieczeństwa” jest głównym celem oszczędzania. Oczywiście możliwe są też oszczędności na przyszłe wydatki. Oszczędzając pieniądze nie planujesz więc ich utraty, ale wiesz, że ewentualny dochód z ich oszczędzania będzie niewielki. Oszczędzanie polega więc głównie na odkładaniu nadwyżek pieniężnych i przechowywaniu ich w bezpieczny sposób. Cel inwestowania jest zaś zupełnie inny. Inwestując pieniądze możesz osiągnąć zyski dużo wyższe, niż w przypadku oszczędzania, ale akceptujesz ryzyko straty części a nawet całości zainwestowanego kapitału. Inwestowanie polega więc na przeznaczeniu środków finansowych na zakup określonych aktywów w celu uzyskania przyszłych, niegwarantowanych korzyści. Inwestycje, których dokonujesz to inwestycje rzeczowe np. w dzieła sztuki, nieruchomości, antyki oraz inwestycje finansowe np. w akcje, obligacje, tytuły uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych. **Pamiętaj, aby inwestować tylko te środki, które pozostaną Ci do dyspozycji po pokryciu kosztów życia oraz zapewnieniu sobie określonego poziomu oszczędności. Inwestowanie powinno mieć charakter długoterminowy.**

W JAKI SPOSÓB MOGĘ INWESTOWAĆ?

Istnieją dwie możliwości dokonywania przez Ciebie inwestycji. Pierwszy sposób to samodzielny wybór konkretnych aktywów np. akcji, obligacji, złota, nieruchomości i ich zakup. Samodzielne inwestowanie wymaga poświęcenia dużej ilości czasu na analizę rynku oraz na zdobywanie wiedzy z zakresu finansów. Drugie rozwiązanie to możliwość skorzystania z pomocy doradców finansowych, którzy zaproponują Ci rozwiązania w zakresie zainwestowania środków za pośrednictwem biura maklerskiego, banku, czy też towarzystwa funduszy inwestycyjnych. Pośredni sposób inwestowania to także wybór funduszu inwestycyjnego np. akcji, obligacji, mieszanego, inwestującego na określonym rynku. W tym przypadku doboru konkretnych aktywów i weryfikacji portfela będą dokonywali specjaliści zarządzający danym funduszem.

NIE MAM DOŚWIADCZENIA Z INWESTOWANIEM PIENIĄDZY, ALE CHCIAŁBYM JUŻ ROZPOCZĄĆ PRZYGODĘ Z INWESTOWANIEM. JAKIE KONKRETNIE MOŻLIWOŚCI W TEJ SYTUACJI MOGĘ ROZWAŻYĆ?

Jeżeli jeszcze nie posiadasz doświadczenia w inwestowaniu to koniecznie zdobądź wiedzę na temat instrumentów finansowych oraz rynku finansowego. Zwróć uwagę na takie instrumenty jak akcje, obligacje oraz tytuły uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych. Możesz też część środków ulokować na rynku towarowym, zainwestować w nieruchomości lub aktywa emocjonalne (pozwalają one połączyć potrzeby emocjonalne takie jak prestiż, pasja, poczucie piękna z pomnażaniem majątku).

Akcja jest to udziałowy papier wartościowy emitowany przez spółki akcyjne lub komandytowo-akcyjne. Oznacza to, że kupując akcje stajesz się współwłaścicielem przedsiębiorstwa, które je wyemitowało. Dokonując zakupu akcji możesz zarobić na wzroście ich wartości oraz dochodach z wypłacanego zysku. Część zysku, którą przedsiębiorstwo przeznaczają do wypłaty dla akcjonariuszy to dywidenda. Twój dochód jest więc nieograniczony, natomiast maksymalna strata nie przekroczy wysokości wpłaconego kapitału. Pamiętaj, że jeżeli samodzielnie wybierasz określone spółki musisz na bieżąco dokonywać analizy zarówno ich sytuacji, jak i zmian w sektorze oraz w gospodarce. Nigdy nie inwestuj w jedną spółkę. Musisz więc dokonać dywersyfikacji portfela (jest to podzielenie środków finansowych pomiędzy akcje różnych spółek).

W odróżnieniu od akcji, obligacje to dłużne papiery wartościowe. Oznacza to, iż emitent obligacji zaciąga zobowiązanie u obligatariusza (kupującego). Emitentem obligacji może być skarb państwa, przedsiębiorstwo, jednostka samorządu terytorialnego lub międzynarodowa instytucja finansowa (np. Bank Światowy, Europejski Bank Inwestycyjny, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju). Emitent obligacji zawsze informuje Cię jaki jest termin wykupu (czyli na jak długo pożyczają od Ciebie pieniądze), jakie dochody będziesz otrzymywał z obligacji oraz jaką wartość otrzymasz w terminie wykupu (jest to tzw. wartość nominalna). Może pojawić się też informacja jaki jest cel zaciągnięcia zobowiązania. Kupując obligacje liczysz na dochody z odsetek oraz na dochód wynikający ze zmiany ich ceny. Jedynym wyjątkiem są tzw. obligacje zerokuponowe, w przypadku których nie otrzymasz odsetek. Twój zysk w tym przypadku pochodzi z różnicy pomiędzy ceną obligacji w momencie jej sprzedaży, a ceną za którą zakupiłeś obligacje. Dochody z obligacji są więc ograniczone. Straty natomiast mogą sięgać wartości zainwestowanego kapitału. Emitent może bowiem nie wywiązać się ze zobowiązań, czyli nie będzie płacił odsetek, czy też nie wykupi obligacji. W przypadku samodzielnego wyboru określonych obligacji pamiętaj, aby śledzić sytuację finansową emitenta.

Jeżeli trudno Ci jest podjąć decyzję, w które konkretnie instrumenty finansowe chciałbyś zainwestować, możesz powierzyć pieniądze wyspecjalizowanym instytucjom np. Towarzystwom Funduszy Inwestycyjnych (TFI). TFI w zamian za wpłacone środki do określonych funduszy inwestycyjnych prześlą Ci tytuły uczestnictwa. Zgromadzone poprzez sprzedaż tytułów uczestnictwa pieniądze będą następnie inwestowane w określone aktywa, w zależności od rodzaju funduszu, który wybierzesz (np. w akcje, obligacje, depozyty, nieruchomości, towary). Zarządzający funduszami zaproponują Ci konkretne rozwiązania dopasowane do Twoich preferencji, czasu na jaki chcesz zostać uczestnikiem danego funduszu i akceptacji ryzyka. W zależności od sytuacji rynkowej zarządzający dokonują zmian w portfelu w celu uzyskania jak najlepszych efektów Twojej inwestycji (zazwyczaj oznacza to chęć zrealizowania jak najwyższej stopy zwrotu). Zaletą inwestowania za pośrednictwem funduszy jest dywersyfikacja Twojego portfela inwestycyjnego (fundusz inwestycyjny zawsze dokonuje zakupu różnych instrumentów finansowych w ramach określonych w statucie funduszu możliwości inwestycyjnych). Tytuły uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych mogą mieć charakter jednostek uczestnictwa lub certyfikatów inwestycyjnych. Jednostki uczestnictwa są zbywane przez otwarte i specjalistyczne otwarte fundusze inwestycyjne. Fundusze te mają możliwość zbywania nieograniczonej liczby jednostek i zobowiązują się do ich odkupienia na każde żądanie inwestora (w przypadku funduszy specjalistycznych mogą istnieć pewne ograniczenia związane ze zbywaniem i odkupieniem jednostek uczestnictwa). Certyfikaty inwestycyjne są natomiast

emitowane przez zamknięte fundusze inwestycyjne. Liczba certyfikatów jest stała i może zmieniać się tylko w przypadku nowych emisji lub okresowego wykupu dokonywanego przez fundusz. W przypadku zakupu tytułów uczestnictwa musisz pamiętać o opłatach np. dystrybucyjnych, za zarządzanie i za umorzenie.

Wśród funduszy inwestycyjnych warto rozważyć fundusze typu ETF (*Exchange Traded Funds*). Są to fundusze zarządzane pasywnie, ponieważ ich zadaniem jest odzwierciedlanie zachowania się danego indeksu rynkowego (np. WIG20, mWIG40, DAX, S&P500). W związku z faktem, iż zarządzający nie stara się w tym przypadku „być lepszym od rynku” i zrealizować jak najwyższą stopę zwrotu, opłaty za posiadanie tych funduszy są niższe niż przy tradycyjnych funduszach inwestycyjnych.

Możliwości inwestowania nie ograniczają się do inwestycji finansowych. Zawsze możesz rozważyć określone towary, nieruchomości lub tzw. aktywa emocjonalne.

W przypadku towarów zakupisz je bezpośrednio lub w sposób pośredni. Co to oznacza? W zakresie inwestycji bezpośredniej możesz po prostu zakupić dany towar. Największą popularnością wśród gospodarstw domowych cieszy się w tym przypadku złoto. Możesz dokonać zakupu sztabek lokacyjnych, czy monet bulionowych (wykonanych ze szlachetnego metalu, bite w celach inwestycyjnych). Inwestycji pośrednich w towary dokonasz np. poprzez zakup tytułów uczestnictwa w towarowym funduszu inwestycyjnym (fundusz wybiera do portfela surowce, akcje spółek surowcowych oraz instrumenty, których cena zależy od zmian cen surowców), zakup jednostek ETF (w tym przypadku ETF naśladuje zmiany indeksów cen surowców), zakup akcji spółek przedsiębiorstw zajmujących się wydobywaniem/produkcją/hodowlą/uprawą/wykorzystaniem danego towaru.

Jeżeli dysponujesz większą kwotą możesz rozważyć zakup nieruchomości. Tutaj do dyspozycji masz nieruchomości mieszkaniowe, nieruchomości komercyjne (np. nieruchomości biurowe, magazynowe, centra handlowe) i nieruchomości gruntowe (w tym nieruchomości rolne i leśne). Najczęściej dokonywaną przez gospodarstwa domowe inwestycją na rynku nieruchomości jest zakup mieszkania na wynajem. W tym przypadku powinieneś pamiętać o kilku czynnikach wpływających na atrakcyjność danej nieruchomości oraz łatwości zarządzania nią np. lokalizacji, sposobie urządzenia mieszkania dla danej grupy docelowej, trendach demograficznych, kosztach zarządzania nieruchomością.

Inwestowanie w aktywa emocjonalne określane jest też inwestowaniem w pasję. Dochód jaki możesz osiągnąć z inwestycji stanowi dodatkowy element, natomiast sama inwestycja ma na celu przede wszystkim osiągnięcie korzyści związanych z realizacją zainteresowań, doznaniem zmysłowymi i estetycznymi. Do aktywów emocjonalnych zalicza się m.in.: biżuterię, luksusowe alkohole, dzieła sztuki (obrazy, rzeźby, grafiki, fotografie, plakaty, porcelanę, antyki, czy sztukę użytkową), znaczki, instrumenty muzyczne, monety, samochody, wieczne pióra. Dokonując inwestycji na tym rynku powinieneś pamiętać m.in., iż są to inwestycje długoterminowe, a wartość danego przedmiotu jest trudna do oszacowania i często wymaga skorzystania z wiedzy ekspertów. Aktywa emocjonalne to aktywa fizyczne, należy więc wziąć pod uwagę koszty związane z ich transportem, przechowywaniem czy zabezpieczeniem, jak również ograniczenia w ich swobodnym przepływie pomiędzy różnymi państwami. Dodatkowo są to przedmioty o małej płynności, możesz mieć więc problem z ich sprzedażą.

W JAKI SPOSÓB MOGĘ DOKONAĆ ZAKUPU INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH?

Jeżeli wybrane przez Ciebie instrumenty finansowe są notowane na giełdzie (np. na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie) to kupujesz je korzystając z pośrednictwa biura maklerskiego lub banku prowadzącego działalność maklerską, gdzie zakładasz rachunek inwestycyjny. Na giełdzie możesz dokonać zakupu np. akcji, obligacji, certyfikatów inwestycyjnych oraz tytułów uczestnictwa w funduszach ETF. Jeżeli natomiast określonych instrumentów finansowych nie ma w obrocie giełdowym, to pozostaje Ci dowiedzieć się, jaki podmiot zajmuje się ich dystrybucją. Mogą to być np. oddziały banku, TFI, biura maklerskie, doradcy finansowi. Wśród inwestorów, którzy obawiają się ryzyka, ale chcieliby osiągnąć choć minimalne zyski popularne są obligacje Skarbu Państwa. Chcąc je zakupić musisz otworzyć rachunek rejestrowy w PKO BP, zasilić go w środki, wybrać dany rodzaj obligacji i dokonać ich zakupu.

O CZYM POWINIENEM PAMIĘTAĆ PRZY PODEJMOWANIU DECYZJI INWESTYCYJNYCH?

Przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych powinieneś wziąć pod uwagę kilka podstawowych zasad:

1. Każda inwestycja jest związana z dochodem i ryzykiem.
2. Inwestuj tylko te środki, na których utratę możesz sobie pozwolić (pamiętaj o „poduszce bezpieczeństwa”).
3. Inwestuj tylko w aktywa, których działanie rozumiesz, czyli wiesz skąd będzie pochodził potencjalny dochód i jakie są możliwe straty. Wiedza to podstawa!
4. Inwestycje powinny być dostosowane do akceptowanego przez Ciebie poziomu ryzyka i celów inwestycyjnych.
5. Historycznie dobre wyniki danych inwestycji nie gwarantują zysków w przyszłości.
6. Portfel inwestycyjny powinien być zdywersyfikowany. Podziel więc inwestowane środki pomiędzy różne aktywa np. jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, akcje, obligacje, złoto, nieruchomości.
7. Portfel inwestycyjny należy na bieżąco monitorować i w razie zmiany sytuacji na rynku weryfikować jego skład.

Pożyczanie pieniędzy

KIEDY MYŚLEĆ O POŻYCZENIU PIENIĘDZY?

Kiedy pojawia się potrzeba, której nie jesteś w stanie sfinansować z bieżących środków, oszczędności – potrzebujesz dużo więcej niż posiadasz w danej chwili, np. zamierzasz kupić mieszkanie, samochód, przeprowadzić remont kuchni, sfinansować konieczną operację. Wówczas zaczynasz myśleć o pożyczeniu pieniędzy, tj. kredycie lub pożyczce. Pożyczenie pieniędzy umożliwi Ci zaspokojenie potrzeby szybciej, niż oszczędzanie na nią, jednak musisz za to zapłacić (w przypadku kredytu będą to odsetki).

KTO MOŻE POŻYCZYĆ MI PIENIĄDZE?

Kredytu może Ci udzielić wyłącznie bank zawierając z Tobą umowę kredytową, na mocy której bank pożycza Ci określoną kwotę. W zależności od umowy, kwota ta może być przeznaczona na konkretny cel. Ty z kolei zobowiązujesz się do zwrotu całej kwoty z odsetkami bankowi na zasadach określonych w umowie oraz zgadzasz się również na poniesienie kosztów prowizji. Możesz również pożyczyć pieniądze od kogoś, kto posiada wolne środki (do kwoty 500 zł nie jest konieczne spisanie umowy). Nie ma w tym przypadku obowiązku określania ceny pożyczki ani terminu jej zwrotu, nie są wymagane odsetki. Pożyczkę od osoby fizycznej możesz odpracować, jeśli pożyczający się na to zgodzi, natomiast kredyt musisz spłacać regularnie (ratalnie odsetki i kwotę kredytu). Poza bankami pożyczek udzielają firmy pożyczkowe (np. SKOKi), możesz również pozyskać środki na finansowanie niektórych potrzeb za pomocą tzw. crowdfundingu. Istotą crowdfundingu jest zaangażowanie wielu osób do finansowania niewielkich projektów, akcji charytatywnych, dla których pozyskiwanie kapitału za pomocą kredytu nie jest możliwe.

JAKIE SĄ MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA RÓŻNYCH POTRZEB PRZEZ BANK?

Banki udzielają trzech podstawowych rodzajów kredytów, tj. hipotecznych, konsumpcyjnych i inwestycyjnych. **Kredyt hipoteczny** zabezpieczony jest hipoteką, zaciągany jest na różne cele, np. na zakup nieruchomości, realizację inwestycji budowlanej, remont mieszkania. **Kredyt konsumpcyjny** zaciągany jest na sfinansowanie określonych potrzeb np. zakup samochodu czy sprzętu AGD. Natomiast **kredyt inwestycyjny** zaciągany jest na realizację przedsięwzięć powiększających majątek, np. zakup długoterminowych papierów wartościowych. Na rynku funkcjonują również pożyczki udzielane przez firmy pożyczkowe, również przez Internet, tzw. chwilówki, które cechują się stosunkowo niewielką kwotą (zazwyczaj od 100 zł do 6 000 zł), krótkim terminem spłaty (zazwyczaj jest to okres 30 dni, rzadziej 60 dni), uproszczonymi formalnościami (nie jest wymagane zaświadczenie o dochodach). Jedną z ich najważniejszych zalet jest szybkość wpływu środków z pożyczki na konto, wadą wysoki koszt. Niestety łatwość pozyskania środków za pomocą chwilówki bywa dla niektórych zgubna – może pojawić się uzależnienie od pożyczania i problemy ze spłatą.

KIEDY BANK UDZIELI MI KREDYTU?

Bank udzielając kredytów określa minimalne standardy **zdolności kredytowej**, które musi spełnić

każdy kredytobiorca, w celu uzyskania kredytu. Posiadanie tzw. zdolności kredytowej jest warunkiem udzielenia kredytu przez bank. Zdolność kredytowa, to zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu oraz odsetek w ustalonych terminach. Banki oceniają zdolność kredytową by zapobiec przyznaniu kredytu osobom, które nie byłyby w stanie go spłacić – chroni to zatem zarówno interesy banków, jak i kredytobiorców. Określając zdolność kredytową bank ocenia Twoje źródła dochodów, ich wysokość oraz regularność ich pozyskiwania, bieżące wydatki, Twoją historię kredytową, wiek, wykształcenie, zawód, liczbę osób w Twoim gospodarstwie domowym, rodzaj i wartość kredytu, okres kredytowania, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu.

CO MUSZĘ UWZGLĘDNIĆ BIORĄC KREDYT?

Zaciągając kredyt powinieneś wziąć pod uwagę: stan oszczędności, majątek i aktywa, które mogłyby zostać spieniężone. Dochody netto (po odjęciu stałych wydatków) oraz stabilność ich osiągania (czy realna jest utrata pracy, obniżenie zarobków). Stabilność otoczenia (czy koszty życia są stabilne, czy rosną) oraz swój stan zdrowia.

Bank przygotowując umowę kredytową szczegółowo zapisze w niej elementy charakteryzujące kredyt, takie jak: kwota kredytu, termin spłaty kredytu, terminy rat spłacających kredyt i ich rodzaj (stałe, malejące), wysokość oprocentowania nominalnego (stopa procentowa w skali roku), jakie będziesz płacić za pożyczone pieniądze (w tym wskazanie czy oprocentowanie to jest stałe, czy zmienne), wysokość prowizji, tj. opłaty za udzielenie kredytu. Poza tym mogą być jeszcze dodatkowe elementy – np. karta kredytowa (za obsługę której trzeba płacić co miesiąc) oraz dodatkowe ubezpieczenia – np. na wypadek utraty pracy, na życie, nieruchomości. Ponieważ każde ubezpieczenie jest płatne, podnosi ono koszt kredytu. Kredyt może być spłacany równymi ratami lub malejącymi ratami, odsetki mogą być naliczane od ustalonej w umowie stopy procentowej (kredyt o stałym oprocentowaniu) lub stopa może się zmieniać (kredyt o zmiennym oprocentowaniu). Musisz rozważyć te parametry umowy kredytowej.

CO POZA RRSO MUSZĘ WZIĄĆ POD UWAGĘ BIORĄC KREDYT?

Biorąc kredyt poza RRSO należy wziąć pod uwagę również: opłaty dodatkowe wynikające z ustalenia hipoteki (koszt wpisu, ubezpieczenie „pomostowe”), konieczność zawarcia dodatkowych ubezpieczeń (na życie, lokalu mieszkalnego), konieczność posiadania i korzystania z określonych produktów (np. niższa marża, jeśli będziesz korzystać z karty kredytowej), opłaty za spóźnienie się ze spłatą raty, opłaty za przedterminową spłatę kredytu, możliwości i opłaty związane z karencją w spłacie kredytu.

JAKIE SĄ PUŁAPKI ZWIĄZANE Z KREDYTAMI I POŻYCZKAMI?

Największą pułapką kredytową jest spirala zadłużenia, tj. spłacanie jednego kredytu drugim kredytem lub chwilówką. Oznacza to, że w sytuacji, kiedy nie stać Cię na spłatę raty kredytu, sięgasz po kolejny

kredyt czy pożyczkę, by móc spłacić wcześniej zaciągnięty dług, ale jednocześnie dodajesz kolejną ratę do swojego budżetu. Wówczas masz już dwie raty, których nie możesz spłacić, więc sięgasz po trzeci kredyt lub pożyczkę. W pewnym momencie tracisz kontrolę nad swoim finansami i nie jesteś w stanie terminowo regulować wszystkich rat. Jak nie wpaść w pułapkę kredytową? Zastanów się, czy planowany zakup bez zaciągania kredytu jest możliwy, czy można kupno przesunąć w czasie i zaoszczędzić wymagana sumę. Jeśli kredyt jest konieczny, przelicz czy Cię na niego stać. Ustal swoje stałe wydatki – czynsz, abonamenty, opłaty, spłatę innych zobowiązań i zastanów się czy Twoje dochody pokryją ten dodatkowy wydatek. Jeśli nie, pomyśl czy możesz zrezygnować z jakiś wydatków albo czy możesz uzyskać dodatkowy dochód.

Pamiętaj, nie bierz kredytu, na który Cię nie stać.

Kolejną pułapką jest nierozważne korzystanie z karty kredytowej. Karta kredytowa związana jest bezpośrednio z kontem bankowym i limitem kredytowym przyznanym przez bank. W ustalonym czasie możesz wykorzystała udostępnioną przez bank kwotę. Płacąc za zakupy kartą kredytową, pieniądze nie są pobierane z Twojego rachunku (pochodzą z rachunku kredytowego). Korzystając z karty kredytowej, wydajesz pieniądze banku – musisz je zatem oddać. Jeśli zwrócisz pieniądze w ustalonym czasie, nie płacisz żadnych odsetek, jeśli nie, zostaną naliczone odsetki zgodnie z regulaminem karty. W okresie bezodsetkowym możesz uregulować zadłużenie bez konieczności spłaty odsetek za wykorzystane pieniądze. Na okres bezodsetkowy (trwa zwykle 50-60 dni) składają się: okres rozliczeniowy (trwa 28-31 dni) oraz okres spłaty kredytu. Po okresie rozliczeniowym (miesiącu) bank podsumuje Twoje wydatki. Masz teraz 20-30 dni na spłatę. Jeśli w okresie spłaty spłacisz zadłużenie, odsetki nie zostaną naliczone. Jeśli korzystasz z karty, najlepiej jest spłacać ją w okresie bezodsetkowym. Jeżeli jednak Ci się to nie uda, możesz dokonać tzw. spłaty minimalnej. Równa się ona zazwyczaj 4-5% Twojego zadłużenia na karcie. Pamiętaj jednak, że wówczas od pożyczki zostaną naliczone odsetki, które mogą być wyższe w porównaniu do standardowego kredytu. Bank będzie je dopisywał do momentu, w którym nie spłacisz całej kwoty do przyznanego limitu.

CZY MOGĘ ZACIĄGNĄĆ KREDYT W INNEJ WALUCIE NIŻ ZŁOTY?

Tak, jeśli osiągasz dochody w innej walucie niż złoty, możesz ubiegać się o kredyt walutowy. Jeśli interesuje Cię kredyt hipoteczny walutowy, musisz osiągać dochody w walucie obcej, nie otrzymasz go zarabiając w złotych. W przypadku kredytów gotówkowych walutowych dochody mogą być osiągnięte w złotych (niektóre banki mają wymogi, jak dla kredytów hipotecznych walutowych). W przypadku kredytów walutowych, w umowie kredytowej kwota kredytu jest wyrażona w innej walucie niż złoty. Banki w Polsce nie udzielają kredytów w każdej walucie – aktualnie są to euro, dolar amerykański, korona szwedzka i norweska.

CO TO JEST KONSOLIDACJA KREDYTÓW, KARENCA I RESTRUKTURYZACJA KREDYTU?

Konsolidacja, to połączenie spłaty dwóch lub więcej kredytów w jeden. Najpierw trzeba

ustalić łączne zadłużenie posiadanych zobowiązań, a następnie wspólny plan ich spłaty – jedną ratą (w miejsce wcześniejszych wielu rat, ale nie jednorazowo) i w nowych terminach spłaty, według nowego oprocentowania. Celem jest obniżenie wysokości spłacanych np. co miesiąc rat oraz dodatkowych kosztów.

Karencja w spłacie kredytu i wakacje kredytowe to przerwa w spłacie kredytu, zaakceptowana przez bank i odbywająca się na zasadach ustalonych przez bank w umowie. Karencja dotyczy rat kapitałowych, a przerwa w spłacie oznacza konieczność spłacania samych odsetek (bez części kapitałowej, dług się nie zmienia). Odsetki płacone w okresie karencji stanowią dodatkowy koszt w całkowitej spłacie kredytu. Wakacje kredytowe dotyczą rat łącznych (kapitałowo-odsetkowych) i przerwa w spłacie oznacza zawieszenie spłaty, nie spłacasz kapitału ani odsetek. Jednak w czasie przerwy dług rośnie o niezapłacone odsetki, a po przerwie np. spłacasz wyższe pozostałe raty kredytu, wydłużasz okresu spłaty kredytu (niezapłacone raty dodawane są do okresu spłaty kredytu), spłacasz wszystkie zaległe raty kredytu razem z jego ostatnią ratą. Karencja w spłacie nie jest rozwiązaniem nowym na rynku, a obecnie wprowadzone regulacje „Ustawą o finansowaniu społecznościowym dla przedsięwzięć gospodarczych i pomocy kredytobiorcom” w przypadku wakacji kredytowych nie prowadzą do wzrostu zadłużenia. To rozwiązanie dotyczy umów kredytu hipotecznego w złotych polskich, których celem jest nabycie nieruchomości przeznaczonych na zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych. Umowy muszą być zawarte przed 1 lipca 2022 r. i ich okres kredytowania zakończyć się co najmniej po upływie 6 miesięcy od tej daty. Można zawiesić spłatę 8 rat kredytowych (4 w 2022 r. i 4 w 2023 r.).

Restrukturyzacja kredytu, to zmiana warunków spłaty kredytu, np. może dotyczyć: wydłużenia okresu kredytowania, modyfikacji oprocentowania lub przewalutowania kredytu, rezygnacji z zabezpieczeń kredytu. Celem jest obniżenie kosztu finansowania lub umożliwienia dalszej spłaty zadłużenia, kiedy mamy z tym problem.

O CZYM MUSZĘ PAMIĘTAĆ BIORĄC KREDYT?

1. Przemyśl czy zakup, na który potrzebujesz kredytu jest Ci naprawdę niezbędny. Może da się na niego oszczędzić.
2. Jeśli możesz przesunąć zakup w czasie, spróbuj na niego oszczędzić i zmniejszyć kwotę kredytu.
3. Jeśli zakup jest niezbędny i wymaga kredytu dobrać właściwą formę w zależności od kwoty i terminu spłaty.
4. Niezależnie od rodzaju kredytu przeanalizuj RRSO i wszystkie dodatkowe warunki.
5. Przeanalizuj harmonogram spłaty kredytu.
6. Przeanalizuj dokładnie warunki umowy, w razie wątpliwości skorzystaj z pomocy niezależnego doradcy lub prawnika. Jeśli nie będziesz rozumiał warunków, nie podpisuj umowy.
7. Sprawdź instytucję udzielającą pożyczki.
8. Wypełnij samodzielnie wniosek kredytowy, by mieć świadomość z czym związana jest spłata kredytu.
9. Racjonalnie korzystaj z karty kredytowej.
10. Uważaj na chwilówki – łatwość ich uzyskania może prowadzić do uzależnienia się od pożyczania.
11. Monitoruj spłatę swoich zobowiązań i w przypadku problemów, reaguj – próbuj restrukturyzować dług, rozważ konsolidację, zawieszenie spłaty.
12. Pamiętaj, że zaciągnięcie kredytu pod inwestycję jest zawsze ryzykowne (ocień to ryzyko).

Ryzyko finansowe

CZY RYZYKA ZAWSZE POWINIENEM SIĘ OBAWIAĆ?

Istnieją dwa podejścia do rozumienia ryzyka. Pierwsza z koncepcji, określana jako negatywna, utożsamia ryzyko z zagrożeniem, możliwością poniesienia straty, pogorszeniem istniejącego stanu czy też niezrealizowaniem celów. W drugiej natomiast – neutralnej, ryzyko rozumiane jest jako możliwość uzyskania wyniku innego niż oczekiwany, czyli efekt Twoich decyzji może być zarówno lepszy, jak i gorszy od spodziewanego. Ryzyko w tym przypadku jest dla Ciebie zarówno szansą, jak i zagrożeniem. Powinieneś zdawać sobie sprawę z faktu, że każda Twoja decyzja związana ze środkami finansowymi jest obciążona ryzykiem. Nie możesz go wyeliminować (chyba, że zrezygnujesz z realizacji danego celu finansowego), natomiast możesz je ograniczyć. Ważne jest, abyś zawsze potrafił zidentyfikować rodzaje ryzyka towarzyszące danym decyzjom finansowym oraz miał świadomość, że im wyższa oczekiwana przez Ciebie stopa zwrotu, tym wyższe ryzyko.

NA JAKIE RODZAJE RYZYKA POWINIENEM ZWRÓCIĆ SZCZEGÓLNA UWAGĘ?

Podstawowe rodzaje ryzyka, które powinieneś rozważyć to:

1. ryzyko finansowe - związane z decyzjami w zakresie inwestowania środków lub finansowania określonych przedsięwzięć, zmianami w prawie, zdarzeniami losowymi dotyczącymi posiadanych środków,
2. ryzyko długości życia - związane z czasem trwania życia, w jego ramach występuje ryzyko śmiertelności (dotyczy ono utraty życia, a tym samym dochodów), ryzyko długowieczności (związane jest ono z rosnącą oczekiwaną długością życia oraz brakiem dostatecznego zabezpieczenia finansowego na okres starości),
3. ryzyko utraty zdrowia – pamiętaj, że zawsze istnieje możliwość wystąpienia poważnej choroby (wiąże się to z niemożnością świadczenia pracy lub/i koniecznością skorzystania z usługi medycznej, a więc ze stratą finansową w postaci braku wynagrodzenia albo/i w postaci wydatku na świadczenia zdrowotne) lub z ograniczeń w zakresie możliwości wykonywania pracy, a tym samym zarobkowania,
4. ryzyko związane z istotnymi wydarzeniami w życiu gospodarstwa domowego np. urodzeniem dziecka, rozwodem, wyjazdem dzieci na studia, utratą pracy. Może ono prowadzić np. do konieczności zawieszenia aktywności zawodowej, braku wynagrodzenia, zwiększenia wydatków.

JEŻELI ZDECYDUJĘ SIĘ NA INWESTYCJE W INSTRUMENTY FINANSOWE, TO NA JAKIE KONKRETNIE RODZAJE RYZYKA JESTEM NARAŻONY?

Jeżeli rozważasz inwestycje np. w akcje, obligacje czy też tytuły uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, to powinieneś rozważyć ryzyko rynkowe, kredytowe, płynności oraz polityczne i prawne.

Ryzyko rynkowe wiąże się z faktem, iż ceny instrumentów finansowych, stopy procentowe, kursy walutowe, czy też ceny towarów podlegają wahaniom. Ma to wpływ na stopę zwrotu z Twojej inwestycji. Dlatego właśnie w przypadku zakupu określonych instrumentów finansowych powinieneś zdawać sobie

sprawę z tego, jakie czynniki kształtują ich cenę. Jeżeli rozważasz akcje danej spółki to koniecznie dokonaj analizy sytuacji tej spółki (w jaki sposób jest zarządzana, jakie ma plany i perspektywy rozwojowe, jak wygląda jej kondycja finansowa), sytuacji w sektorze, w kraju i na rynku globalnym. W przypadku obligacji bardzo ważnym czynnikiem determinującym ich cenę jest stopa procentowa. Spadek stóp procentowych powoduje wzrost cen obligacji, natomiast wzrost stóp procentowych ich spadek. Ogólnie przyjmuje się, że wahania cen na rynku akcji są wyższe niż na rynku obligacji (zwróć uwagę, że w przypadku obligacji niektórych przedsiębiorstw wahania cen mogą być znaczące). Musisz jednak pamiętać, że wysoka zmienność cen akcji oznacza z jednej strony większe ryzyko rynkowe, ale może w długim okresie dać lepsze wyniki niż inwestycja w instrumenty o mniejszej zmienności cen np. obligacje skarbu państwa. W związku z faktem, iż fundusze inwestycyjne dokonują zakupu różnych instrumentów finansowych Twoje ryzyko z inwestycji w tytuły uczestnictwa zależy od zmian cen instrumentów znajdujących się w portfelu funduszu.

Dlaczego tak ważne dla Ciebie jako inwestora, są informacje na temat zmian stóp procentowych? Po pierwsze, jak zostało to już powiedziane, wpływają one na ceny obligacji. Po drugie wartość otrzymywanych przez Ciebie dochodów wynikających ze zmiennej stopy procentowej np. odsetek od obligacji, czy też depozytów będzie rosła lub malała. Po trzecie przy niskich stopach procentowych prawdopodobnie będziesz poszukiwał możliwości lokowania kapitału w aktywa o możliwym wyższym dochodzie, a więc podejmiesz wyższe ryzyko. Po czwarte zmiany stóp procentowych mają wpływ na kurs walutowy (w tym kontekście należy rozważyć również inne czynniki).

Ryzyko walutowe zostanie wzięte przez Ciebie pod uwagę w sytuacji, gdy zainwestujesz na rynkach zagranicznych. Możesz np. stać się akcjonariuszem firmy Microsoft, Pfizer lub Tesla. W tym przypadku Twoje dochody w walucie krajowej będą zależały nie tylko od zmian cen instrumentów finansowych, ale także od wahań kursu walut zagranicznych w stosunku do waluty krajowej. Jeżeli dokonasz inwestycji w walucie obcej pamiętaj, że deprecjacja (osłabienie się) waluty krajowej powoduje zwiększenie stopy zwrotu w walucie krajowej, natomiast aprecjacja (umocnienie się) waluty krajowej powoduje zmniejszenie stopy zwrotu w walucie krajowej.

Kolejny rodzaj ryzyka, z którego powinieneś zdawać sobie sprawę, to ryzyko kredytowe. Wynika ono z możliwości niedotrzymania warunków przez drugą stronę umowy, czego skutkiem jest brak dokonywania płatności wynikających z warunków danej umowy. W Twoim przypadku jego źródłem może być brak spłaty udzielonej przez Ciebie pożyczki, brak płatności odsetek z obligacji, jak również niedokonanie ich wykupu w terminie. Dlatego właśnie, jeżeli inwestujesz w jakieś przedsięwzięcie zwróć uwagę jaka jest wysokość dochodu możliwego do uzyskania, na jaki cel ma być wykorzystany udostępniany przez Ciebie kapitał, jaka jest sytuacja finansowa podmiotu, któremu przekazujesz środki: jego zadłużenie, majątek, wcześniejsze wywiązywanie się ze zobowiązań.

Płynność przedmiotu danej inwestycji, czyli możliwość dokonania transakcji jego zakupu lub sprzedaży po oczekiwanych cenach rynkowych, powinna być jednym z kluczowych parametrów doboru aktywów, w które inwestujesz. Brak płynności oznacza, że jeżeli nawet uda Ci się kupić lub sprzedać dany składnik aktywów, to cena może być daleka od spodziewanej. Jeżeli więc nie posiadasz doświadczenia

np. w inwestycjach finansowych, zastanów się nad stawianiem pierwszych kroków inwestując na giełdzie. Jednym z jej zadań jest bowiem wspieranie płynności obrotu.

Ryzyko prawne i polityczne wiąże się ze zmianami przepisów prawnych, zmianami w prowadzonej polityce społecznej i gospodarczej. W przypadku inwestorów ma to znaczenie np. w zakresie zmian podatków od zysków kapitałowych, podatków dochodowych, dodatkowych wymagań dotyczących możliwości dokonywania inwestycji, zmiany sytuacji emitentów danych instrumentów finansowych.

W INTERNECIE POJAWIAJĄ SIĘ OFERTY ZAROBNIENIA W KRÓTKIM CZASIE DUŻYCH KWOT BEZ RYZYKA. CZY WARTO Z NICH SKORZYSTAĆ?

Musisz bardzo ostrożnie podchodzić zarówno do informacji zamieszczonych w sieci, jak i do ofert związanych z dochodowymi inwestycjami. Co konkretnie powinieneś zrobić?

1. Weryfikuj źródła informacji, wyjdź poza nagłówki, zidentyfikuj autora, sprawdź datę publikacji danej informacji.
2. Odszukaj pełne wypowiedzi, jeśli podstawą informacji jest tylko cytat wyrwany z kontekstu.
3. Sprawdzaj komentarze.
4. Jeżeli podejrzana informacja pochodzi od znanej Ci instytucji, skontaktuj się z nią w celu potwierdzenia oferty.
5. Uważaj na oferty wykorzystujące wizerunek znanych osób do reklamowania określonych inwestycji i logo znanych w Polsce tytułów.
6. Uważaj na reklamy typu: „Druga pensja z domu. To doskonały moment historyczny, aby całkowicie bezpiecznie zainwestować z domu.”, może być to piramida finansowa lub inna działalność niezgodna z prawem.
7. Uważaj na oferty zachęcające do rejestracji na platformach „inwestycyjnych”.
8. Nie daj się oszukać metodą „na wnuczka/wnuczkę”. Ofiarą tego oszustwa padają głównie osoby starsze. Najczęściej sprawca dzwoni do ofiary i podaje się np. za jej krewnego, znajomego wnuczka. Informuje ofiarę, że krewniak znalazł się w kłopotach i potrzebna jest określona kwota pieniężna (mogą to być też kosztowności), aby wybawić go z opresji. Pieniądze mają być przekazane przez ofiarę wskazanej osobie, która następnie przeznaczy je na „uratowanie” krewniaka. Jest to oszustwo.

Pamiętaj, że nie ma zysku bez ryzyka. Oferta wysokich zysków bez ryzyka jest więc oszustwem.

OTRZYMUJĘ OFERTY RÓŻNYCH UBEZPIECZEŃ. CZYM POWINIENEM SIĘ KIEROWAĆ PRZY WYBORZE UBEZPIECZENIA?

Ubezpieczenie jest szczególną metodą postępowania z ryzykiem i formą zabezpieczenia przed finansowymi skutkami zaistnienia danego ryzyka. Ubezpieczenia, które zostaną Ci zaoferowane możemy podzielić na dwie grupy: osobowe (tutaj zaliczymy ubezpieczenia na życie i pozostałe ubezpieczenia osobowe) oraz majątkowe (czyli ubezpieczenia mienia i ubezpieczenia OC).

Celem ubezpieczenia na życie jest ochrona życia i zdrowia ludzkiego na wypadek śmierci, dożycia określonego wieku lub wystąpienia nieszczęśliwego wypadku. Jeżeli więc zawrzesz umowę ubezpieczenia na życie to nie ochronisz siebie, lecz osoby, których finansowe bezpieczeństwo zależy od Twoich zarobków. Zanim więc zakupisz polisę na życie warto abyś określił zapotrzebowanie Twoich najbliższych na środki finansowe – czyli tzw. sumę ubezpieczenia.

Pozostałe ubezpieczenia osobowe dotyczą utraty zdrowia, uszkodzenia ciała bądź też śmierci na skutek nieszczęśliwego wypadku. Obejmują m.in. ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW), ubezpieczenia zdrowotne, zwrot kosztów naprawy i nabycia środków rehabilitacyjnych, leczniczych i pomocniczych.

Druga grupa to ubezpieczenia majątkowe. W ich ramach ubezpieczysz dom, mieszkanie, samochód czy też podróż od następstw różnych zdarzeń losowych. Ubezpieczenie OC pozwoli Ci na pokrycie szkody wyrządzonej osobom trzecim.

Zawierając którykolwiek rodzaj ubezpieczenia powinieneś zwrócić uwagę m.in. na:

1. Ogólne warunki ubezpieczenia (OWU) – są one integralną częścią umowy, a więc podpisując ją potwierdzasz, że zapoznałeś się z OWU. Dokonując analizy OWU pamiętaj, że to one pozwalają porównać oferty różnych ubezpieczycieli. Może się zdarzyć, że towarzystwo, w którym kwota składki za ubezpieczenie będzie wyższa, zapewni szerszy zakres ochrony. Sprawdź w OWU w jaki sposób zostanie wyliczona kwota odszkodowania – np. czy ubezpieczyciel wypłaci rekompensatę w pełnej wysokości, czy w ramach określonego limitu kosztów. Sprawdź także informacje na temat wyłączenia odpowiedzialności. Wskazuje się tam na zdarzenia, w wyniku których ubezpieczyciel, mimo że posiadasz polisę, nie wypłaci odszkodowania.
2. Dostosowanie ubezpieczenia do sytuacji życiowej i możliwości finansowych. Nie ubezpieczaj się „dla świętego spokoju”. Rozpoznaj istotne rodzaje ryzyka, na które jesteś narażony, czyli określ indywidualne potrzeby oraz najlepiej dopasowany do nich zakres ochrony ubezpieczeniowej i sumę ubezpieczenia, dopiero po zidentyfikowaniu potrzeb zainicjuj spotkanie z agentem ubezpieczeniowym lub brokerem ubezpieczeniowym.
3. Fakt, że utrata zdrowia lub sprawności fizycznej może być bardziej dotkliwa finansowo niż śmierć danego członka gospodarstwa domowego. Oprócz utraty dochodu (całości lub części) mogą pojawić się w tym przypadku istotne wydatki związane z kosztami leczenia i zakupu środków medycznych, rehabilitacji czy też hospitalizacji.
4. Różnice w ofertach ubezpieczycieli (weź również pod uwagę ubezpieczenia grupowe).
5. Proponowane polisy związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. W przypadku ich zakupu możesz ponosić wysokie koszty.

Planowanie emerytalne

DLACZEGO PLANOWANIE EMERYTALNE JEST TAK ISTOTNE W ŻYCIU CZŁOWIEKA?

Dochody emerytalne powinny nam zapewnić godne życie po zakończeniu aktywności zawodowej. Celem planowania emerytalnego jest zapewnienie tych środków w takiej wysokości, aby przynajmniej zachować podobny standard życia jak przed przejściem na emeryturę.

CZYM SĄ DOCHODY EMERYTALNE?

Dochody emerytalne to środki wypłacane nam z obowiązkowego systemu emerytalnego i pochodzące ze składek płaconych przez pracownika i pracodawcę, a więc środki z ZUS lub z ZUS i OFE. Dochodami emerytalnymi są również środki, które udało nam się zgromadzić w dobrowolnych dedykowanych programach i rozwiązaniach emerytalnych takich jak PPK (**Pracownicze Plany Kapitałowe**), PPE (**Pracownicze Programy Emerytalne**), IKE (**Indywidualne Konta Emerytalne**) czy IKZE (**Indywidualne Konta Zabezpieczenia Emerytalnego**). Jako dochody emerytalne możemy traktować również wszelkie inne dochody, które będziemy otrzymywać przebywając na emeryturze (np. dochody z posiadanego majątku czy środki z odwróconego kredytu hipotecznego).

NA ILE PIENIĘDZY MOŻEMY LICZYĆ Z OBOWIĄZKOWEGO SYSTEMU PUBLICZNEGO?

Niestety odpowiedź nam się nie spodoba. Możemy liczyć na kwotę dużo niższą niż obecna nasza pensja. Różne szacunki wskazują, że w latach 2055-2060 nasza pierwsza emerytura może stanowić ok 25%-30% naszej ostatniej pensji. Taką proporcję pierwszej emerytury do ostatniej pensji nazywamy **stopą zastąpienia**. Jeżeli średnia płaca wynosi ok 6 400 zł (średnia płaca w przedsiębiorstwach w maju 2022) to średnia emerytura w tych warunkach wyniosłaby ok. 1 600 zł brutto. W tym przypadku niedobór (zwany **luką emerytalną**) wyniosłby ok. 4 800 zł. Czy za takie pieniądze da się utrzymać dotychczasowy standard życia? Odpowiedź jest niestety negatywna.

DLACZEGO PUBLICZNY SYSTEM EMERYTALNY I PŁACONE PRZEZ NAS SKŁADKI NIE SĄ W STANIE DAĆ NAM WYSOKIEJ STOPY ZASTĄPIENIA I ZLIKWIDOWAĆ LUKI EMERYTALNEJ?

Odpowiedź na to pytanie jest dość złożona. W skrócie publiczne systemy emerytalne zmagają się z wieloma wyzwaniami. Bardzo silnie oddziałują na nie czynniki demograficzne i społeczne. Zmagamy się również z niską efektywnością systemu emerytalnego. Do najważniejszych wyzwań należy rosnąca oczekiwana długość trwania życia, która powoduje, że nasz okres emerytalny bardzo się wydłuża i po prostu nie jesteśmy w stanie zebrać wystarczającej ilości pieniędzy w publicznym systemie emerytalnym. Dodatkowo rodzi się coraz mniej dzieci (współczynnik dzietności znajduje się dużo poniżej liczby 2, a dopiero jego wartość na poziomie ok. 2,1 gwarantowałaby nam zastępowalność pokoleń), a to powoduje szybkie

starzenie się społeczeństwa i sytuację, gdzie coraz mniej osób pracuje, a coraz więcej pobiera świadczenia. Dodatkowo niechętnie odnosimy się do podnoszenia wieku emerytalnego, co mogłoby poprawić sytuację publicznego systemu emerytalnego.

W JAKI SPOSÓB MOŻEMY ZWIĘKSZYĆ SWOJĄ STOPĘ ZASTĄPIENIA?

Odpowiedź jest dość prosta, ale trudna w realizacji. W okresie aktywności zawodowej musimy po prostu oszczędzać część naszych zarobków, a następnie inwestować zaoszczędzone środki. W pierwszej kolejności warto wykorzystać dedykowane przyszłym emerytom formy oszczędzania i inwestowania pieniędzy na przyszłą emeryturę. Do takich form należą:

- Pracownicze Plany Kapitałowe (PPK).
- Pracownicze Programy Emerytalne (PPE).
- Indywidualne Konta Emerytalne (IKE).
- Indywidualne Konta Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE).

CZY DEDYKOWANE ROZWIĄZANIA OSZCZĘDZANIA EMERYTALNEGO POSIADAJĄ JAKIEŚ ZACHĘTY?

Każde z wymienionych tu rozwiązań ma wbudowany system zachęt, które pozwalają nam na osiągnięcie dodatkowych zysków z tytułu korzystania z przywilejów podatkowych lub dopłat.

W przypadku PPK uzyskujemy składkę od pracodawcy (minimum 1,5% płacy brutto, ale musimy od tej kwoty zapłacić podatek), zwolnienie od podatku od zysków kapitałowych oraz dopłatę państwa (240 zł rocznie oraz 250 zł dopłaty powitalnej). Z udziałem w PPK wiążą się również inne korzyści, takie jak możliwość wykorzystania do 100% zgromadzonych środków jako wkładu własnego na zakup domu lub mieszkania (z obowiązkiem zwrotu) lub możliwość skorzystania ze zgromadzonych środków na leczenie swoje, małżonka lub dziecka (25% środków bez obowiązku zwrotu). Wypłata środków z PPK po 60 roku życia również zwolniona jest od podatku dochodowego. Wypłata może być realizowana w następujący sposób:

1. 25% środków jednorazowo, a 75% w formie 120 miesięcznych rat.
2. 100% środków w formie 120 miesięcznych rat.
3. 100% środków w formie świadczenia małżeńskiego w 120 miesięcznych ratach.
4. wypłata transferowa do zakładu ubezpieczeń na świadczenie okresowe (min. 120 miesięcznych rat) lub dożywotnie.
5. wypłata transferowa na lokatę terminową, z której wypłaty mogą odbywać się w takiej formie jak w punktach 1 lub 2.

Osoby uczestniczące w programach PPE (ich założenie jest zależne od woli pracodawcy) również zyskują dodatkowe dopłaty w formie składki finansowanej przez pracodawcę, a także uzyskują zwolnienie z podatku od zysków kapitałowych. Dodatkowo wypłata po osiągnięciu 60 roku życia jest zwolniona z podatku

dochodowego.

Formami indywidualnego oszczędzania są IKE i IKZE. W obu przypadkach każdy z nas ma pięć możliwości gromadzenia i inwestowania środków:

- fundusz inwestycyjny,
- rachunek maklerski,
- lokata bankowa,
- polisa ubezpieczeniowa,
- dobrowolny fundusz emerytalny.

W przypadku IKE istnieje roczny limit wpłat w wysokości 20 805 zł, a w przypadku IKZE limit ten wynosi 8 322 zł (2023 r.). Limity wpłat na IKE i IKZE są ogólnie narzucone w przepisach prawa. Oblicza się je na podstawie prognoz średniego miesięcznego wynagrodzenia w danym roku. Informacje na ten temat znajdziesz w obwieszczeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. Możemy zatem rocznie odkładać niemal 30 tysięcy złotych, co można uznać za kwotę znaczną. W obu przypadkach zyskujemy zwolnienie od podatku od zysków kapitałowych o ile nie wypłacimy środków przed 60 rokiem życia (IKE) lub 65 rokiem życia (IKZE). Co ważne, środki możemy wpłacić jednorazowo. Dodatkowo w ramach programu IKZE uzyskujemy prawo do odliczenia wpłat od podatku PIT za rok wpłaty, co jest szczególnie opłacalne dla osób znajdujących się w drugim progu opodatkowania. Prawo do odpisu podatkowego rodzi jednak konsekwencje w postaci konieczności opodatkowania środków w momencie wypłaty zryczałtowanym podatkiem dochodowym w wysokości 10%.

CZY POZA DEDYKOWANYMI ROZWIĄZANAMI MOŻEMY ZWIĘKSZYĆ SWOJE DOCHODY EMERYTALNE?

Poza dedykowanymi ustawowo rozwiązaniami, myśląc o zapewnieniu dochodów emerytalnych, możemy wykorzystać w zasadzie każdy rodzaj inwestycji, jak również inne rozwiązania, które pozwolą nam na uzyskanie dochodu w okresie emerytalnym. Do pozostałych źródeł dochodu emerytalnego możemy zaliczyć:

- dobrowolne oszczędności i inwestycje,
- dochód pasywny (np. dochód z tytułu wynajmu nieruchomości),
- ubezpieczenia na życie i dożycie²,
- sprzedaż posiadanych aktywów trwałych w okresie emerytalnym (np. nieruchomości),
- sprzedaż innych posiadanych aktywów (np. dzieł sztuki, kolekcji),
- wsparcie najbliższych (głównie dzieci),
- odwrócony kredyt hipoteczny³ lub renta dożywotnia⁴.

² ubezpieczenie na dożycie – rodzaj ubezpieczenia terminowego, w którym wypłata sumy ubezpieczenia następuje na końcu trwania umowy. Jest to forma długoterminowego oszczędzania.

³ Odwrócony kredyt hipoteczny w dużym uproszczeniu polega na oddaniu nieruchomości po naszej śmierci bankowi w zamian za wypłacanie dożywotnio regularnego świadczenia

⁴ renta dożywotnia – świadczenie wypłacane od ustalonego momentu aż do śmierci. Czas wypłaty świadczenia nie jest zatem znany z góry.

JAK POWINIENEM ROZDYSPONOWAĆ ZEBRANE ŚRODKI EMERYTALNE?

Środki pochodzące z dodatkowych programów emerytalnych jak i innych źródeł w tym oszczędności i inwestycji muszą wystarczyć na zapewnienie poziomu życia w całym okresie emerytalnym. Rekomendowanym rozwiązaniem może być wykupienie za te środki renty dożywotniej w zakładzie ubezpieczeń. Takie rozwiązanie chroni nas przed ryzykiem długowieczności. Alternatywą jest samodzielne racjonalne zarządzanie tymi środkami, co nie uchroni nas jednak przed ryzykiem wyczerpania środków w przypadku osiągnięcia wieku znacznie przekraczającego średnią długość trwania życia.

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH INSTYTUCJI BRONIĄCYCH PRAW OBYWATELSKICH I KONSUMENCKICH

Komisja Nadzoru Finansowego

ul. Piękna 20, 00-549 Warszawa

tel. 22 262 50 00

https://www.knf.gov.pl/dla_konsumenta/ostrezenia_publiczne

Rzecznik Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa

tel. 800 676 676

biurorzecznika@brpo.gov.pl

<https://bip.brpo.gov.pl/pl>

<https://www.facebook.com/BiuroRPO>

Rzecznik Finansowy

ul. Nowogrodzka 47A, 00-695 Warszawa

tel. 22 333 73 26, 22 333 73 27

biuro@rf.gov.pl

<http://rf.gov.pl/>

<https://www.facebook.com/RzecznikFinansowy>

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

pl. Powstańców Warszawy 1, 00-950 Warszawa

tel. 22 55 60 800

uokik@uokik.gov.pl

<https://uokik.gov.pl>

<https://www.facebook.com/pages/Urz%C4%85d-Ochrony-Konkurencji-i-Konsument%C3%B3w/229011393776021>

Urząd Komunikacji Elektronicznej

ul. Giełdowa 7/9, 01-211 Warszawa

tel. 22 33 04 000

<https://www.uke.gov.pl/>

<https://www.facebook.com/UrzedKomunikacjiElektronicznej>

Urząd Ochrony Danych Osobowych

ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa

tel. 606 950 000

kancelaria@uodo.gov.pl

<https://uodo.gov.pl>

